

روز جهانی بهداشت

خطبه‌های پیشنهادی

تدوین و نشر:

بنیاد مجازی آبادگران مساجد

www.aabadgaran.ir

❖ مقدمه

امروزه، موضوع بهداشت، از چنان اهمیتی برخوردار گردیده که سازمان‌ها و نهادهای ویژه‌ای در سطح ملی و بین‌المللی، پیرامون این موضوع، تشکیل شده و مشغول فعالیت می‌باشند. به علاوه در دانشگاه‌ها و مراکز آموزشی، رشته‌ی مستقلی تحت عنوان «بهداشت» با گرایش‌های مختلف، به وجود آمده است که در آن، به تولید و تدریس علوم مرتبط با این رشته پرداخته می‌شود. در این خطبه می‌خواهیم به موضوع «اهتمام دین اسلام به موضوع بهداشت» پردازیم که امید است مورد استفاده‌ی نماگزاران باشد.

❖ بحث

از جمله ویژگی‌های فطری همه‌ی موجودات جهان، میل به پاکیزگی و نظافت می‌باشد و انسان نیز به عنوان اشرف مخلوقات به طور ذاتی به سلامتی و تامین تندرستی خود، علاقه‌مند است. یکی از ابزارهای تامین سلامتی و تندرست، «رعایت بهداشت» است. در واقع «فلسفه‌ی بهداشت، پیشگیری از بیماری‌ها، طولانی کردن عمر و بالا بردن سلامتی است». سلامتی چیزی نیست که بتوان نسبت به آن، بی‌اهمیت بود؛ چراکه یکی از مهم‌ترین نیازهای آدمی است و هر فردی اگر بخواهد زندگی سالم و باکیفیتی داشته باشد ناگزیر باید به «بهداشت» توجه نماید.

موضوع سلامتی برای «سازمان بهداشت جهانی» آن قدر با اهمیت است که هر سال، با هدف ارتقای سطح آگاهی مردم در ارتباط با موضوع سلامتی و بهداشت، یک هفته را به عنوان «هفته‌ی سلامت» در نظر گرفته و شعاری را برای آن برمی‌گزینند. البته این برنامه، بالغ بر ۵۰ سال در حال برگزاری است. در هفتم آوریل سال ۱۹۴۸ میلادی (مصادف با ۱۸ فروردین ۱۳۲۷)، نخستین اساسنامه‌ی کنفرانس بین‌المللی بهداشت از سوی «سازمان بهداشت جهانی» تدوین گردید. از آن سال به بعد همه‌ساله، این روز به عنوان «روز جهانی بهداشت» در کشورهای مختلف گرامی داشته می‌شود.

بهداشت در واقع، زیربنای فعالیت‌های اقتصادی و پیشرفت‌های اجتماعی یک ملت است و اساساً یک جامعه‌ی سالم است که می‌تواند از منافع و حقوق خود دفاع کند، نه یک جامعه‌ی بیمار. موضوع بهداشت در ابتدای شکل‌گیری، با سطح «بهداشت فردی و جسمی» آغاز شد؛ اما به مرور زمان و با روشن شدن سایر ابعاد وجودی و شخصیتی انسان و زندگی او، شعاع آن گسترش یافت و موضوعات جدیدی همچون «بهداشت روان»، «بهداشت زبان»، «بهداشت خانواده»، «بهداشت جامعه»، «بهداشت خوراک»، «بهداشت کار»، «بهداشت محیط زیست» و... رایج گردید که دانش بشری، به صورت تخصصی به مطالعه و بررسی هر یک از آن‌ها پرداخته است.

اسلام بر موضوع بهداشت و نظافت، تأکید فراوانی کرده و رساترین تعابیر و مصادیق ممکن را در این زمینه، به کار برده و بهداشت و نظافت را لازمه‌ی دین‌داری و ایمان‌داری معرفی نموده است. این به بدان معناست که اسلام، پیروان خود را به رعایت پاکی در ابعاد گوناگون زندگی تشویق کرده است تا از هر گونه آلودگی‌های جسمانی و روحانی، در امان باشند. لذا در ادامه، اهتمام اسلام به ابعاد مختلف بهداشت مورد اشاره قرار می‌گیرد.

✓ بهداشت بدن

رسول‌الله (ص) پاکیزگی را نیمی از ایمان دانسته و فرموده‌اند: «الطُّهُورُ شَطْرُ الْإِيمَانِ» (رواه مسلم)؛ **توجه:** «پاکیزگی، نیمی از ایمان است».

در همین راستا دین اسلام، اهل ایمان را به اقامه‌ی نمازهای پنجگانه مکلف کرده و شرط ادای این تکلیف و پذیرش آن از جانب خداوند را داشتن طهارت جسمانی و گرفتن وضو دانسته است. قرآن کریم پیش از ادای فریضه‌ی نماز فرموده: «وَإِنْ كُنْتُمْ جُنُبًا فَاطَّهَّرُوا» (مائده: ۶)؛ **توجه:** «اگر جنب بودید خود را پاک سازید».

اسلام، آیینی است که پیروانش را روزی پنج مرتبه به نماز گزاردن امر می کند و شرط اقامه‌ی نماز را علاوه بر پاکی و طهارت بدن، داشتن وضو بر می شمارد و این‌ها همه دال بر اهتمام دین به پاکی و پاکیزگی جسم و روح آدمی است.

✓ بهداشت روان

انسان خطاکار، روح و روان خود را در معرض لغزش و آلودگی قرار داده و ممکن است در صورت تکرار خطا و اصرار بر آن، از مسیر سلامتی و بندگی خارج شود. در همین راستا خداوند متعال انسان‌های خطاکاری که که به سوی او باز می گردند و توبه می نمایند را مورد استقبال قرار داده و گناهان و خطاهای آن را، چنانچه خالصانه و صادقانه توبه کنند، می بخشد و روح و روان‌شان را پاک و تطهیر می نماید. خداوند متعال این انسان‌ها را مورد توجه قرار داده و آن‌ها را «پاکیزه» خوانده و محبوب خویشتن برمی شمارد: «إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ» (البقره: ۲۲۲)؛ **ترجمه:** «بی گمان خداوند توبه کاران و پاکان را دوست می دارد».

✓ بهداشت دهان

رسول الله (ص) برای رفتارهای معطوف به بهداشت فردی از جمله مسواک زدن چنان اهمیت قائل بوده اند که فرموده اند: «لَوْلَا أَنْ أَشَقَّ عَلَيَّ أُمَّتِي؛ لَأَمَرْتُهُمْ بِالْمَسْوَاكِ عِنْدَ كُلِّ صَلَاةٍ» (متفق علیه)؛ **ترجمه:** «اگر به خاطر مشقت امتم نبود، دستور می دادم همراه تمامی نمازها مسواک بزنند».

✓ بهداشت زبان

قرآن کریم، پیروان خود را از اهانت زبانی به پیروان دیگر ادیان و افکار، نهی فرموده است: «وَلَا تَسُبُّوا الَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ» (انعام: ۱۰۸)؛ **ترجمه:** «به معبود و خدایان دیگر انسان‌ها دشنام ندهید». همچنین رسول الله (ص) نیز می فرماید: «إِنَّ اللَّهَ لَيُبْغِضُ الْفَاحِشَ الْبَدِيءَ» (رواه ترمذی)؛ **ترجمه:** «همانا خداوند از کسی که بسیار فحش گو و بدزبان هرزه گو باشد خشمگین است». انس بن مالک (رض) در توصیف پیامبر (ص) روایت می کند: «لَمْ يَكُنْ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَبَّابًا، وَلَا فَحَّاشًا، وَلَا لَعَانًا» (رواه بخاری)؛ **ترجمه:** «نبی اکرم (ص) فردی دشنام دهنده، بدگو و نفرین گر نبود».

قرآن کریم به کرات، مردم را نیکوگویی توصیه کرده و فرموده است: «قُولُوا لِلنَّاسِ حُسْنًا» (بقره: ۸۳)؛ **ترجمه:** «با مردم به زبان خوش سخن بگویید» و نیز فرموده: «قُولُوا لَهُمْ قَوْلًا مَعْرُوفًا» (نساء: ۵)؛ **ترجمه:** «با آنان سخن نیکو و دلپسند بگویید».

✓ بهداشت خوراک

قرآن کریم، فقط خوراکی‌های پاکیزه را برای انسان‌ها حلال فرموده و راجع به خوردنی‌ها می فرماید: «يَسْأَلُونَكَ مَاذَا أَحَلَّ لَهُمْ قُلْ أَحَلَّ لَكُمْ الطَّيِّبَاتُ» (مائده: ۴)؛ **ترجمه:** «از تو می پرسند: چه چیزی برایشان حلال شده؟ بگو: چیزهای پاکیزه برای شما حلال شده است»

همچنین خطاب به اهل ایمان می فرماید: «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُلُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ» (بقره: ۱۷۲)؛ **ترجمه:** «ای اهل ایمان، از غذاهای حلال و پاکیزه که نصیب شما کرده ایم بخورید».

خطاب به مردم نیز می فرماید: «يَا أَيُّهَا النَّاسُ كُلُوا مِمَّا فِي الْأَرْضِ حَلَالًا طَيِّبًا» (بقره: ۱۶۸)؛ **ترجمه:** «ای مردم، از آن چیزهای حلال و پاکیزه که در زمین است بخورید».

به این ترتیب، اهتمام به بهداشت خوراک و تغذیه از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است و خوردنی‌های غیر پاکیزه، حلال نمی‌باشند: «يَحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتُ وَيَحْرَمُ عَلَيْهِمُ الْخَبَائِثُ» (اعراف: ۱۵۷)؛ ترجمه: «پاکیزه‌ها را بر آنان حلال می‌نماید و ناپاک‌ها را بر آنان حرام می‌کند».

✓ بهداشت پوشاک

خداوند متعال، پیام‌آور خود را به پاک‌نمودن لباس‌ها و جامه‌هایش توصیه می‌کند و می‌فرماید: «وَتَيَّبَكْ فَطَهَّرْ» (المدثر: ۴)؛ ترجمه: «و لباس‌هایت را پاکیزه دار»

اگر بخواهیم به اهتمام اسلام پیرامون بهداشت در ابعاد و سطوح مختلف بپردازیم، با گزاره‌های نظری و مصادیق عملی فراوانی مواجه خواهیم گشت که ذکر و شرح آن‌ها در این مجال، نمی‌گنجد؛ لذا به این همین موارد بسنده می‌شود و امید است نمازگزاران اهل ایمان نسبت به رویدادها و برنامه‌های فردی و اجتماعی در زمینه‌ی بهداشت و سلامت، اهتمام جدی و ویژه‌ای داشته باشند و آن را به عنوان بخشی از وظایف عبادی خویش تلقی نمایند و مطمئن باشند که خداوند نسبت به آن، اجر و پاداش اخروی در نظر گرفته است.

❖ جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

ردیف	انواع بهداشت که مورد تأیید اسلام است
۱	بهداشت بدن: طهارت و نظافت
۲	بهداشت روان: توبه و طهارت
۳	بهداشت دهان: مسواک زدن
۴	بهداشت زبان: نیکو سخن گفتن
۵	بهداشت خوراک: استفاده از خوراک پاک و حلال
۶	بهداشت پوشاک: شستن و نظافت لباس‌ها